

Fastställande av sjukpenninggrundande inkomst (SGI)

Försäkringskassans ställningstagande

1. Varaktighetskravet som anges i 25 kap. 3 § andra stycket 2 socialförsäkringsbalken (SFB) ska tolkas som att det är den försäkrades *inkomster* i pengar som ska antas vara i sex månader i följd eller vara årligen återkommande.
2. När den försäkrades inkomster antas vara i sex månader i följd ska hans eller hennes årsinkomst beräknas. Vid beräkning av årsinkomsten ska en period på upp till sex månaders inkomster beaktas.
3. När den försäkrades inkomster antas vara i sex månader i följd och den period som ska beaktas vid beräkning av årsinkomsten har klarlagts, ska omräkning av inkomsterna inom den aktuella perioden göras som om den försäkrade hade arbetat under årets samtliga 12 månader.

Bakgrund och överväganden

Bakgrund

Den grundläggande definitionen av SGI finns i 25 kap. 2 § SFB. Kriterierna för att fastställa SGI anges i 25 kap. 3 § SFB.

SGI definieras som den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget förvärvsarbete antingen som arbetstagare i allmän eller i enskild tjänst (inkomst av anställning), eller på annan grund (inkomst av annat förvärvsarbete). (25 kap. 2 § SFB)

För att kunna fastställa SGI för en person krävs att denne är försäkrad för arbetsbaserade förmåner. Vidare ska personens inkomster komma från arbete i Sverige och uppgå till minst 24 procent av prisbasbeloppet (25 kap. 3 § första och andra stycket 1 och 3 SFB). I förekommande fall kan även inkomster från EES-land eller Schweiz ligga till grund för beräkning av SGI (se HFD 2012 ref. 44 I och II refererad i Domsnytt 2012:81).

Vidare krävs att den försäkrades årliga inkomst kommer från ett arbete som kan antas vara under minst sex månader i följd eller vara årligen återkommande (25 kap. 3 § andra stycket 2 SFB). Detta är en precisering av uttrycket ”kan antas komma att tills vidare få” i 25 kap. 2 § SFB och innebär att inkomsten ska kunna antas ha viss varaktighet (prop. 2008/09:200 s.

440). Det är dock oklart om det är *inkomsterna* eller *arbetet* som ska antas vara sex månader i följd eller årligen återkommande. I avsaknad av närmare vägledning i lagtexten finns det därför behov av ett klargörande genom ett rättsligt ställningstagande.

Det finns inte heller någon närmare beskrivning av hur den årliga inkomsten i pengar ska beräknas i vare sig lagtext eller förarbeten. Avsaknaden av en definierad beräkningsregel medför en osäkerhet om tillämpningen av bestämmelsen. Av denna anledning och för att få en mer enhetlig tillämpning i handläggningen behövs det ett förtydligande.

Överväganden

Ska arbetet eller inkomsterna antas vara sex månader i följd eller årligen återkommande?

Det är inkomsterna som ska antas vara sex månader i följd eller årligen återkommande. Grunden för detta ställningstagande är följande.

I 25 kap. 2 § SFB anges att SGI är den årliga *inkomst* i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete. Detta tyder på att det är inkomsterna och inte arbetet som ska uppfylla varaktighetskravet i 25 kap. 3 § andra stycket 2 SFB.

Varaktighetskravet fanns, innan det infördes i SFB, inskrivet i 1 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:12) om sjukpenninggrundande inkomst. I bestämmelsen stod så här:

”Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst [...] skall endast sådan inkomst beaktas som en försäkrad kan antas komma att tills vidare åtnjuta [...] av eget arbete under minst sex månader i följd [eller] av eget årligen återkommande arbete.”

Den aktuella bestämmelsen såg likadan ut i de föregående föreskrifterna (RFFS 1981:5), vilka i sin tur hade sin grund i äldre rättspraxis och tidigare föreskrifter utfärdade i cirkulärform. Med tanke på bestämmelsens ordalydelse i RFFS 1981:5 framstår det som tämligen klart att den avsåg att reglera de inkomster som skulle beaktas vid beräkningen av SGI.

I förarbetena till SFB anfördes att skälet till att ta in 1 § i föreskrifterna i 25 kap. 3 § andra stycket 2 SFB var att klargöra att det vid beräkningen av SGI inte behöver antas att den försäkrade kommer att ha arbete under ett helt år och att säsongsbetonade arbeten ska bedömas över en längre tidsperiod än ett år (prop. 2008/09:200 s. 439).

Mot ovan bakgrund får avsikten anses ha varit att reglera de inkomster som ska beaktas vid beräkningen av SGI. Detta innebär att 25 kap. 3 § andra stycket 2 SFB ska tolkas som att det är den försäkrades inkomster – och följaktligen inte arbetet – som ska uppfylla varaktighetskravet. En annan

tolkning skulle kunna få till följd att försäkrade som arbetar i minst sex månader i följd men i olika arbeten inte skulle få tillgodoräkna sig sådana inkomster vid beräkning av SGI. Detta kan rimligtvis inte ha varit lagstiftarens avsikt och talar ytterligare för att det är inkomsterna som bör anses uppfylla varaktighetskravet.

En sådan tolkning är även förenlig med praxis, där det i många fall har ansetts fullt tillräckligt att de försäkrade arbetar i minst sex månader i följd oavsett om det har varit fråga om arbete i samma anställning eller i olika på varandra följande anställningar. Denna praxis refereras också i förarbetena till SFB där det anges att det inte alltid är nödvändigt att det aktuella arbetet har en varaktighet på sex månader om den försäkrade har för avsikt att fortsätta arbeta även därefter. (Se till exempel FÖD 1981:6 och FÖD 1986:59)

Hur ska årsinkomsten beräknas när inkomsterna kan antas vara i sex månader i följd?

I och med att SGI tar sikte på framtida inkomster ligger det i sakens natur att i första hand beakta kommande inkomster vid beräkning av den försäkrades årsinkomst. Med hänsyn till att det räcker att inkomsterna ska antas vara i sex månader för att vara SGI-grundande är det därför rimligt att endast beakta inkomster inom en period på sex månader vid beräkning av de försäkrades årsinkomster.

Även om SGI är en framtida inkomst av eget arbete är det viktigt att minska risken för spekulation. Av denna anledning bör endast inkomster som kommer från anställningar som tillträtts av den försäkrade kunna ligga till grund för beräkning av SGI. Vidare bör inkomster från arbete från anställning som avtalats före sjukdom, men som inte har kunnat tillträdas på grund av sjukdomen, läggas till grund för SGI (jfr FÖD 1985:29 och FÖD 1985:33). Ett sådant synsätt ligger i linje med både praxis och med regeln om att SGI ska ändras när Försäkringskassan fått kännedom om att den försäkrades inkomstförhållanden ändrats (26 kap. 4 § SFB). Detta innebär att SGI bör ändras först när de faktiska förhållandena kring den försäkrades inkomst stadigvarande har ändrats, det vill säga när den försäkrade har en annan inkomst. Det synsättet korresponderar också med syftet med de dagensättningar för vilka SGI ligger till grund, nämligen att ersätta aktuella inkomstförkluster.

I den utsträckning den försäkrades framtida inkomster vid tidpunkten för fastställandet av SGI inte kan antas vara i sex månader bör tidigare inkomster kunna beaktas så att dessa tillsammans med de framtida inkomsterna (om sådana inkomster kan antas finnas) ger en period på sex månader. Ett exempel på situationer där tidigare inkomster finns men de framtida inkomsterna inte kan antas vara i sex månader är om den försäkrade vid tidpunkten för fastställandet av SGI av olika skäl har mindre

än sex månader kvar att arbeta innan inkomster från en tillsvidareanställning upphör.

I vissa fall kan inkomstsituationen för försäkrade med inkomst av anställning variera över tid. När en försäkrads tidigare inkomster har varierat uppstår det inte sällan svårigheter att bedöma storleken av de framtida inkomsterna. För att kunna göra en någorlunda kvalificerad uppskattning av de framtida inkomsterna i dessa fall bör därför årsinkomsten beräknas med ledning av tidigare inkomster. En period av tidigare inkomster som då kan beaktas bör i enlighet med det tidigare resonemanget uppgå till sex månader. En sådan hantering ökar möjligheten för försäkrade att förutse vilken årsinkomst som ligger till grund för SGI och bidrar också till förbättrad rättssäkerhet i Försäkringskassans tillämpning.

Eftersom det inte finns några krav i lagtexten på att man ska arbeta någon viss minsta arbetstid eller att arbetstiden ska vara förlagd på något särskilt sätt under dessa sex månader, bör arbete som lägst från en dag per månad till som mest sju dagar per vecka kunna anses uppfylla villkoret att vara minst sex månader i följd. Ett sådant synsätt harmonierar även med reglerna i 6 kap. SFB om försäkringstillhörighet för arbetsbaserade förmåner. Utgångspunkten är att den som arbetar i Sverige är försäkrad för arbetsbaserade förmåner (6 kap. 6 § SFB). Något krav på arbetets omfattning eller längd ställs inte, utan det räcker att personen i fråga arbetar. För arbetstagare gäller den arbetsbaserade försäkringen från och med den första anställningsdagen (6 kap. 8 § första stycket SFB).

Hur ska årsinkomsten beräknas?

När inkomsterna kan antas vara i minst sex månader i följd och den inkomstperiod som ska beaktas är klarlagd räknas årsinkomsten om som om den försäkrade hade haft inkomster under årets samtliga 12 månader. Detta förfarande överensstämmer med fastställandet av SGI för försäkrade som är nya på arbetsmarknaden och som inte arbetat i minst sex månader men som bedöms ha för avsikt att fortsätta arbeta i samma omfattning. I dessa fall läggs de försäkrades inkomster till grund för en helårs-SGI. (Se till exempel FÖD 1981:6)

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

26 kap. 2–3 och 18 §§ SFB

6 kap. 6 och 8 § SFB

Prop. 2008/09:200

FÖD 1981:6, FÖD 1985:29, FÖD 1985:33 och FÖD 1986:59

HFD 2012 ref. 44 I och II

Eva Nordqvist

Serdar Gürbüz